

Zakaj »Motnje avtističnega spektra« (MAS) in ne »Spektroavtistična motnja« (SAM) ali kaj tretjega?

Kratka utemeljitev

V angleščini uveljavljen izraz »**Austism spectrum disorders**« (**ASD**) označuje skupino različnih pervazivnih razvojnih motenj, ki pa si vse delijo jedro trojico kakovostnih nepravilnosti v: (i) vzajemnem sonanašanju socialnih interakcij; (ii) komunikaciji; (iii) nenavadnih in togih vzorcih mišljenja in vedenja.

Množinska oblika »disorders« označuje, da gre za več motenj z različnimi simptomatskimi slikami (klasični avtizem, atipični avtizem, aspergerjev sindrom, neopredeljena pervazivna razvojna motnja), kvalifikator »autism spectrum« pa označuje jedro sindroma, ki je vsem tem različnim motnjam *skupno*, hkrati pa ohranja idejo *kontinuuma*: da so različni primeri, ki v ta spekter spadajo, lahko zelo raznoliki po svojih kliničnih slikah (imajo bolj ali manj izražene primanjkljaje iz jedrne triade, imajo višje ali nižje intelektualne sposobnosti, imajo ali nimajo zaostankov v govornem razvoju ipd.).

Povedano opisno: izraz deluje kot »dežnik«, ki opredeljuje »več motenj, ki spadajo v isti spekter, tj. spekter avtizma«.

Zato je po našem mnenju ključno, da se »motnja« tudi v slovenskem izrazu ohrani v *množinski obliki*. Izraz »spektroavtistična motnja« topogledno že zato ni ustrezen, ker daje vtis, kakor da gre za (kvalitativno in kvantitativno) *eno* motnjo.

Poudariti je potrebno, da ASD ni diagnostična temveč opisna kategorija: otrok ne bo dobil diagnoze MAS (oz. SAM), temveč bo – če bo »iz spektra« – dobil diagnozo »klasični avtizem«, »Aspergerjev sindrom« ipd. Otrok torej že po definiciji ne more imeti »spektroavtistične motnje«, temveč ima lahko le »*motnjo (iz) avtističnega spektra*« oz. eno izmed »*motenj, ki spadajo v spekter avtizma*«.

Še vedno pa ostane težava, kako čimbolj pomensko ustrezno a hkrati slogovno elegantno oblikovati osebkovo določilo »autism spectrum«. Je to »avtistični spekter« ali je to »spekter avtizma«?

Pravzaprav se po zgornjem razmisleku vsiljuje tudi neka tretja oblika, tj. »*spekter avtističnih motenj*«, saj se zdi, da ni spekter tisti, ki je »avtističen« (ali »avtistični«?),

temveč je »avtistična« motnja. A ta različica se nam ne zdi ustrezna iz dveh glavnih razlogov:

- (i) upoštevati je potrebno, da je v ASD osebek »disorders«, tj. »motnje«; »autism spectrum« je kvalifikator oz. osebkovo določilo. To ima določeno logiko: ljudje imajo (takšne ali drugačne) motnje, ne pa takšnih ali drugačnih spektrov (vsaj ne v tem kontekstu). Zato tudi v rabi veliko lažje govorimo o »ljudih, ki imajo motnje (iz) avtističnega spektra« kot pa o ljudih, ki imajo »spekter avtističnih motenj«. »Spekter« pač ni nekaj, kar bi lahko »imel«. Načeloma bi lahko rekli, da človek »spada« v spekter, a to bi bilo že preveč nekonvencionalno iz vidika splošne medicinske/diagnostične prakse;
- (ii) če dobro premislimo, je pravzaprav spekter ravno toliko »avtističen« (ali »avtistični«?) kolikor so »avtistične« motnje; bolje rečeno – bistveno gledano nista avtistična ne motnja ne spekter, temveč je avtističen človek, ki trpi za to motnjo. Topogledno je pravzaprav vseeno, ali pridevnik »avtističen« predložimo spektru ali motnji, saj gre v obeh primerih za neko posredno kvalifikacijo.

Dobeseden prevod, ki bi bil tudi iz konceptualnega vidika na prvo žogo najbolj ustrezen, bi bil pravzaprav »*motnje spektra avtizma*« ali pa »*motnje iz spektra avtizma*«. Kakor smo namreč že nakazali, spekter ne more biti avtističen, avtističen je lahko le človek; če že, je spekter lahko »avtistični«. Ni torej »kakšen« spekter, temveč je »kateri« spekter; najbolj plastično to ponazori odnos roditelja: »spekter česa?«; »spekter avtizma.«

A težava v takem terminu je, da vsebuje dvojni roditelj oz. dvojno referenco, ki pa je nerodna za uporabo in razumevanje: motnje »koga ali česa« *in* spekter »koga ali česa«; »motnje spektra avtizma« (oz. »motnje iz spektra avtizma«) je tako iz slogovnega vidika neprimeren, saj več potroši kot da.

Angleška rešitev je tu elegantna, saj ta roditeljski odnos navidez pretvori v pridevnik: »autism spectrum« *ni* »avtističen spekter« - ni »kakšen« spekter, temveč je »spekter avtizma« tj. »kateri« spekter (»avtističen spekter« bi se v angleščini glasil »autistic spectrum«; »autism spectrum« je pravzaprav enakovredno sintagmi »spectrum of autism«). Sicer pa je potrebno opozoriti, da tudi pridevnik »avtističnega« (iz »motnje avtističnega spektra«) le intuitivno deluje kot kakovostni pridevnik (tj. »kakšen« spekter), saj skriva razliko, ki jo lahko naznačimo v imenovalcu: »avtističen« nasproti »avtistični« (prvi je »kakšen« (kakovostni), drugi pa »kateri« (vrstni)). To pomeni, da

sta (kakor »autism spectrum« in »spectrum of autism«) enakovredna tudi »spekter avtizma« in pa »avtistični spekter«.

Po tej poti razmislekov torej ***vztrajamo, da je izraz »motnje avtističnega spektra« še najbolj ustrezen***, saj ohranja vse poudarke, ki smo jih naznačili zgoraj: gre za (i) več motenj, ki jih nahajamo na (ii) širokem spektru pojavnosti, ki je (po vrsti, ne kakovosti) (iii) avtistični spekter.

Vid V. Vodušek